

NPM

Obvodné oddelenie Policajného
zboru Bratislava - Rusovce

Správa z monitoringu národného
preventívneho mechanizmu

Adresa zariadenia: Vývojová 585, 851 10 Bratislava

Dátum vykonania návštevy: 27. júl 2023

Dátum vydania správy: 26. jún 2024

JUDr. Róbert Dobrovodský, PhD., LL.M.
Verejný ochranca práv

01	Úvod	3
01.1.	Systematické návštevy a ich účel	3
01.2.	Priebeh návštevy	4
01.3.	Právna úprava	4
02	Zistenia	5
03	Prehľad odporúčaní	8

01 ÚVOD

01.1. SYSTEMATICKÉ NÁVŠTEVY A ICH ÚČEL

Od 1. mája 2023 plní verejný ochranca práv úlohy národného preventívneho mechanizmu (ďalej len „NPM“) podľa Opčného protokolu k Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (ďalej len „OPCAT“)¹. Na základe tohto mandátu vykonáva monitorovací tím NPM systematické návštevy miest, kde sa nachádzajú alebo sa môžu nachádzať osoby obmedzené na slobode. **Monitoring vykonávaný ako súčasť NPM má preventívny charakter, jeho účelom je pôsobiť do budúcnosti a zvyšovať štandard podmienok, v ktorých sú držané osoby obmedzené na slobode.**

Systematické návštevy podľa OPCAT sa vykonávajú zásadne neohlásene. Podľa platnej právnej úpravy sa pôsobnosť verejného ochranca práv pri výkone úloh NPM vzťahuje taktiež na celý policajného zaistenia a určené priestory.²

Systematická návšteva NPM sa začína úvodným rozhovorom s vedením zariadenia a pokračuje súkromnými rozhovormi s osobami obmedzenými na slobode, príslušníkmi Policajného zboru alebo inými osobami, ktoré si monitorovací tím vyberie. Počas monitoringu policajných cieľ sa členovia monitorovacieho tímu NPM zameriavajú najmä na zaobchádzanie s osobami obmedzenými na slobode, vrátane používania donucovacích prostriedkov, materiálne podmienky a spôsob realizácie práv a povinností osôb obmedzených na slobode. Monitoring policajných cieľ tiež zahŕňa prehliadku priestorov, pozorovanie, vyhotovovanie fotodokumentácie a nahliadanie do spisov.

Po skončení návštevy, doplnení potrebných podkladov a v prípade potreby na základe následnej komunikácie so zainteresovanými orgánmi verejnej moci a inými aktérmi, vydáva verejný ochranca práv závery, správy a odporúčania, vrátane osobitnej správy o priebehu a výsledkoch návštevy zariadenia.³

Finálnu verziu správy z vykonanej návštevy zašle kontrolovanému subjektu s lehotou na jeho vyjadrenie, pričom očakáva, že zariadenie sa k správe vyjadrí a uvedie, či navrhované opatrenia akceptuje a zrealizuje, resp. navrhne alternatívne opatrenia a možnosti ich realizácie.

V prípade potreby si môže vyžiadať vyjadrenie doplnujúceho charakteru. Ak bude odpoveď zariadenia považovať za nedostatočnú, obráti sa na nadriadený orgán alebo v prípade, ak nadriadený orgán neexistuje, priamo na vládu Slovenskej republiky. O svojich zisteniach môže informovať aj verejnosť, resp. v zariadení vykonať kontrolnú návštevu.

¹ § 3 ods. 2 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov.

² § 3 ods. 3 písm. c) zákona o verejnom ochrancovi práv.

³ § 22a ods. 1 zákona o verejnom ochrancovi práv.

Anonymizovanú správu z návštevy zariadenia (s výnimkou mien osôb poverených vedením zariadenia), ako aj stanovisko zariadenia k zisteniam verejný ochranca práv uverejní na webovej stránke Kancelárie verejného ochrancu práv.

01.2. PRIEBEH NÁVŠTEVY

Neohlásená návšteva Obvodného oddelenia Policajného zboru Bratislava - Rusovce (ďalej aj „OO PZ Rusovce“) sa uskutočnila dňa 27. júla 2023. Návštevy zariadenia sa osobne zúčastnil verejný ochranca práv a právnička Mgr. Martina Vavreková.

Po rozhovore s riaditeľom OO PZ Rusovce sa monitorovací tím NPM zamerlal na kontrolu materiálnych podmienok v určenom priestore. V čase návštevy v ňom nebol nikto umiestnený, pričom bolo zo strany prítomných príslušníkov PZ avizované, že do určeného priestoru už nebola dlhšiu dobu umiestnená žiadna osoba, využíva sa sporadicky. Monitorovací tím NPM si neskôr prostredníctvom písomnej žiadosti vyžiadal prehľad osôb umiestnených v určenom priestore za posledných šesť mesiacov odo dňa zaslania žiadosti. Počas návštevy bolo zistené, že okrem určeného priestoru sa v priestoroch OO PZ Rusovce nachádzajú aj suterénne priestory, ktoré sa v danom období využívali na umiestnenie veľkého počtu cudzincov, ktorí prechádzali cez územie SR.

01.3. PRÁVNA ÚPRAVA

Základná právna úprava práv a povinností osôb umiestnených v celách policajného zaistenia a materiálno-technických štandardov je obsiahnutá v zákone o Policajnom zbore.⁴ Na podzákonnej úrovni je to nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 92/2015 o celách policajného zaistenia v znení neskorších predpisov. Určené priestory upravuje rovnako zákon o Policajnom zbore, avšak materiálne podmienky týchto priestorov upravené nie sú na zákonnej ani podzákonnej úrovni. Na zabezpečenie jednotného postupu príslušníkov Policajného zboru pri aplikácii ustanovenia zákona o policajnom zbore týkajúceho sa určených priestorov vydal prezident Policajného zboru príkaz zo dňa 9.3.2023.

Pri posudzovaní podmienok v policajných celách a zaobchádzania s osobami zohľadňuje NPM aj medzinárodné štandardy a odporúčania. Ide najmä o všeobecné štandardy a správy z návštev Slovenskej republiky Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (ďalej len „Výbor CPT“) a judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva.

⁴ zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.

02 ZISTENIA

Materiálne podmienky

OO PZ Bratislava – Rusovce je malé oddelenie disponujúce len jedným určeným priestorom, ktorý je umiestnený vedľa stálej služby. Miestnosť je určená pre jednu zadržanú osobu. Nachádza sa v nej lavica s dekou, toaleta a umývadlo. Toaleta nie je od zvyšku miestnosti oddelená stenou alebo priehradkou, kamerou snímaná nie je.

Určený priestor

Určený priestor: toaleta a umývadlo

Určený priestor slúžiaci pre umiestnenie len jednej osoby pôsobí priestorne, vetranie aj prísun denného svetla je zabezpečený prostredníctvom dvoch dostatočne veľkých okien v zadnej časti miestnosti. Návšteva monitorovacieho tímu NPM prebehla v letnom období, miestnosť je však vhodne situovaná a teplota v určenom priestore bola príjemná.

V určenom priestore sme nespozorovali žiadne dráždlá a úchytky na pripútavanie osôb⁵, okrem sanitárneho vybavenia sa v miestnosti nachádza len lavica s dekou. Z úradných záznamov vyplýva, že tieto priestory sa príležitostne využívajú aj na umiestnenie trvajúce niekoľko hodín, vrátane nočného pobytu. Oceňujeme, že pre umiestňované osoby je v určenom priestore k dispozícii deka na prikrytie a že sa toaleta nachádza priamo v určenom priestore. **Napriek tomu však nie je možné označiť takýto priestor ako vhodný pre dlhodobejšie umiestnenie zadržaných osôb.** Umiestnenie zadržaných osôb v určenom priestore na niekoľko hodín alebo v noci by mohlo predstavovať porušenie zákazu krutého, neľudského a ponižujúceho zaobchádzania, a to najmä s ohľadom na absenciu lôžka v miestnosti.

Poukazujeme rovnako na skutočnosť, že určený priestor sa **nenachádza** v bezprostrednej blízkosti príslušníkov a absentuje v ňom systém na privolanie pomoci. V prípade, že osoba potrebuje riešiť nejaké zdravotné problémy, môže v prípade potreby iba zakričať, zabúchať na dvere alebo zamávať na kameru. Takýto postup považujeme za nevhodný.

Aj podľa Výboru CPT je potrebné prijať primerané kroky na zabezpečenie možnosti rýchleho kontaktu osôb v policajnom zaistení s dozorným personálom. V opačnom prípade existuje značné riziko, že sa načas nezareaguje na rôzne incidenty.⁶

Počas návštevy sme taktiež zistili, že **v určenom priestore sa nenachádzajú hodiny.** Osoby obmedzené na slobode tak nemajú prehľad o tom, koľko je hodín a ako dlho sú už zaistení. Inštalovanie nástenných hodín priamo v určenom priestore, prípadne v priestore za mrežami tak, aby na nich osoby obmedzené na slobode mohli vidieť, považujeme za jednoduché a praktické riešenie tejto situácie. Rovnako v súvislosti s materiálnymi podmienkami určeného

⁵ CPT opakovane od roku 2000 vyzýva slovenské úrady na prijatie efektívnych opatrení, ktoré by úplne odstránili nežiaducu prax pripútavania osôb obmedzených na osobnej slobode k predmetom pevne spojeným so stenami alebo k podobným objektom na policajných oddeleniach.

⁶ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Aktualizácia štandardov CPT ohľadom policajného zaistenia. Výňatok z dvanásťtej všeobecnej správy (2002). Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806cd1e8>.

priestoru odporúčame **odčleniť toaletu v určenom priestore** od zvyšku miestnosti prostredníctvom inštalovania dostatočne vysokej zásteny, ktorá by zvyšok miestnosti od sanitárneho zariadenia oddeľovala.

Neprimerane dlhé umiestnenie osôb v určenom priestore

Výbor CPT opakovane odporúča, aby sa vyhradené priestory vzhľadom na ich malé rozmery a nedostatočnú vybavenosť nikdy nepoužívali na zadržiavanie osôb v trvaní viac ako niekoľko hodín a nikdy nie cez noc.⁷ Podľa zákona o Policajnom zbore môže byť osoba umiestnená v určenom priestore len na nevyhnutne potrebný čas.⁸

Pokiaľ existujú dôvody na obmedzenie osobnej slobody podľa zákona o Policajnom zbore⁹ v dlhšom časovom úseku, je nevyhnutné umiestniť osobu obmedzenú na osobnej slobode do cely policajného zaistenia. Určený priestor – na rozdiel od cely policajného zaistenia – nemusí spĺňať a spravidla ani nespĺňa podmienky materiálneho vybavenia pre dlhodobý pobyt osoby. Má preto slúžiť len na krátkodobé umiestnenie osôb medzi vykonávaním jednotlivých procesných úkonov trestného konania, či iných úkonov súvisiacich s dôvodmi obmedzenia osobnej slobody.

Preskúmaním spisových dokumentácií osôb umiestnených v určených priestoroch za posledných šesť mesiacov (dokopy len 5 osôb) monitorovací tím NPM zistil, že dve z osôb sa v určenom priestore nachádzali rádovo v hodinách, z toho jedna z osôb aj počas noci, bez akýchkoľvek úkonov. Takýto stav monitorovací tím NPM aj vzhľadom na materiálny stav týchto priestorov (absencia lôžka a matrace) nepovažuje za akceptovateľný.

Napríklad osoba¹⁰ umiestnená do určeného priestoru dňa 17.9.2023 o 00:20 h. bola prepustená z určeného priestoru až o 11:15 h., pričom z úradných záznamov nevyplýva, že by medzičasom boli realizované akékoľvek úkony. To znamená, že v určenom priestore sa osoba nachádzala súvisle **takmer jedenásť hodín, a to aj počas celej noci.** Zadržanej osobe zároveň bola ponúknutá strava po šiestich hodinách od momentu obmedzenia osobnej slobody¹¹ (nárok vznikol v čase o 4:30 h), pričom neskôr už jej znovu v ranných, resp. dopoludňajších hodinách podľa úradných záznamov ponúknutá nebola. Javí sa tak, že osoba po celý čas od obmedzenia osobnej slobody od 22:35 h, počas jej nočného a doobedňajšieho umiestnenia v určenom priestore, až do jej prepustenia o 11:15 h nejedla.

⁷ Správa pre vládu Slovenskej republiky o návšteve Slovenskej republiky, ktorú uskutočnil Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (CPT) v dňoch 19. až 28. marca 2018, CPT/Inf (2019) 20, s. 4, 19. Dostupné na: <https://www.coe.int/en/web/cpt/slovak-republic>.

⁸ § 49a ods. 3 zákona o Policajnom zbore.

⁹ § 42 zákona o Policajnom zbore.

¹⁰ pán [REDAKOVANÉ], umiestnený do určeného priestoru dňa 17.09.2023.

¹¹ § 81a ods. 1 zákona č. 171/1993 Zb. o Policajnom zbore.

Pri kontrole spisových dokumentácií tím NPM taktiež identifikoval osobu¹², ktorá sa v určenom priestore **nachádzala počas dňa od 10:00 h. do 16:30 h.**, a to bez realizácie procesných úkonov.

Celkový čas, počas ktorého boli tieto osoby umiestnené v určenom priestore rozhodne nemôžeme považovať za nevyhnutne potrebný. Takýto postup nie je v súlade s medzinárodnými štandardmi a súčasne ním dochádza k neakceptovateľnému výkladu § 49a ods. 3 zákona o Policajnom zbore.¹³

Odoberanie poučení

Zo zoznamu vecí odoberaných zadržaným osobám vyplýva, že **poučenie**, ktoré zadržané osoby podpisujú, **im neostáva**. Dostanú ho naspäť až pri prepustení.

V súvislosti s informovaním o právach zadržaných osôb Výbor CPT vyzval v roku 2018 slovenské orgány, aby zabezpečili, že všetky osoby, ktorých osobná sloboda bola z akéhokoľvek dôvodu obmedzená políciou, budú v plnej miere informované o všetkých ich právach už od momentu obmedzenia osobnej slobody. Malo by sa to zabezpečiť prostredníctvom poskytnutia jasnej ústnej informácie pri zadržiavaní, doplnenej pri najbližšej možnej príležitosti (t. j. hneď po predvedení na policajné oddelenie) o **písomné ponaučenie**, v ktorom by mali byť priamo uvedené všetky práva zadržanej osoby, a ktoré si **táto môže ponechať**.¹⁴

Zdôrazňujeme, že každá zadržaná osoba by mala byť náležite informovaná o dôvodoch obmedzenia slobody a o všetkých právach z toho vyplývajúcich, ústne aj písomne. **Odoberanie poučení zadržaným osobám v čase ich umiestnenia v cele policajného zaistenia považujeme za neadekvátne**. O to viac, že práve v dobe ich umiestnenia v cele sa osoby obmedzené na slobode môžu oboznámiť so svojimi právami bez toho, aby boli vystavené časovej tiesni.

Využitie suterénnych priestorov na umiestňovanie cudzincov

V čase našej návštevy sa na oddelení nachádzalo cca 58 osôb, vrátane detí a iných zraniteľných osôb, ktoré boli umiestnené na dvore a v otvorených suterénnych priestoroch. Suterénne priestory neboli vybavené pre väčší počet osôb, neboli dostatočne ventilované ani osvetlené, nachádzali sa v nich iba matrace a stoličky. Takéto podmienky sú pre umiestňovanie osôb absolútne nevyhovujúce. Napriek tomu, že pri osobných rozhovoroch cudzinci potvrdili, že sa na OO PZ Rusovce zdržiavali len počas niekoľkých hodín, bola im poskytnutá strava a príslušníci sa ku nim správali slušne a boli

¹² pán [REDAKOVANÉ] umiestnený do určeného priestoru dňa 14.12.2023.

¹³ Podľa § 49a ods. 3 zákona o Policajnom zbore: „Osoba môže byť v určenom priestore umiestnená len na nevyhnutne potrebný čas. O umiestnení osoby do určeného priestoru spíše policajt úradný záznam, v ktorom uvedie dôvod a presný čas umiestnenia“.

¹⁴ Správa pre vládu Slovenskej republiky o návšteve Slovenskej republiky, ktorú uskutočnil Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (CPT) v dňoch 19. až 28. marca 2018. Str. 18-19. Dostupné na: <https://rm.coe.int/168094fd72>.

nápomocní, sme toho názoru, že do budúcnosti je potrebné sa obdobným situáciám dôrazne vyvarovať. Umiestňovanie veľkého množstva osôb do nevetraných, tmavých a vo všeobecnosti nevhodných priestorov, navyše bez riadnej opory v zákonných ustanoveniach a pri absencii úradných záznamov z obmedzenia osobnej slobody týchto osôb, predstavuje také konanie štátnej autority, ktoré by v určitých prípadoch mohlo dosiahnuť intenzitu porušenia čl. 3 Dohovoru.¹⁵

03 ODPORÚČANIA

Obvodné oddelenie Policajného zboru Bratislava – Rusovce

do 3 mesiacov	• Zabezpečiť vo všetkých určených priestoroch systém na privolanie príslušníkov. • Inštalovať nástenné hodiny. • Oddeliť toaletu od zvyšku miestnosti.
priebežne	• Neumiestňovať osoby do priestorov (napr. suterénnych), ktoré nie sú na umiestňovanie osôb po materiálnej stránke usposobené. Obmedzenie osobnej slobody vždy dôkladne zaznamenávať v úradných záznamoch. • Umiestňovať osoby obmedzené na slobode primárne do cieľ policajného zaistenia, osobitne v prípadoch, ak má obmedzenie osobnej slobody trvať viac hodín alebo počas noci. • Ponechávať písomné poučenia osobám obmedzeným na slobode v čase ich umiestnenia v určenom priestore. • Zabezpečiť, aby bola osobám obmedzeným na slobode dlhšie ako šesť hodín pravidelne ponúkaná strava (raňajky, obed, večera).

¹⁵ *Khalifa a ostatní proti Taliansku*, rozsudok zo dňa 15. decembra 2016, č. 16483/12 (ods. 159 – 177).